

Konwencja o Prawach Dziecka w praktyce szkolnej

**Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
w Kaliszu**

ul. Wrocławska 182

62-800 Kalisz

tel. 62 76 76 301

fax 62 766 59 65

www.odn.kalisz.pl

MYŚLI STAREGO DOKTORA

- Wychowanie dziecka to nie miła zabawa, a zadanie, w które trzeba włożyć wysiłek bezsennych nocy, kapitał ciężkich przeżyć i wiele myśli...
- Dziecko nie jest głupie, głupców wśród nich nie więcej niż wśród dorosłych.
- Niekiedy rodzice nie chcą wiedzieć tego, co wiedzą – i widzieć tego, co widzą.
- Dzieci stanowią dużą odsetkę ludzkości, ludności, narodu, mieszkańców, współobywateli – stali towarzysze. Były, będą i są.

- Nie – co dajemy dziecku, a co ono przyswaja. Bo każdy gwałt i nadmiar to balast, każda jednostronność to możliwy błąd.
- Dziecko jest istotą rozumną, zna dobrze potrzeby, trudności i przeszkody swojego życia. Nie despotyczny nakaz, narzucone rygory i nieufna kontrola, ale taktowne porozumienie, wiara w doświadczenie, współpraca i współżycie.
- Kto umysłem wychowanym na policyjnych przepisach, zechce sięgnąć po żywą księgę natury, temu się na łeb zwali cały olbrzymi ciężar niepokojów, rozczarowań i niespodzianek.

- Czym jest dziecko? Czym jest bodaj tylko fizycznie? Jest ustrojem rosnącym.
- Jeśli podzielić ludzkość na dorosłych i dzieci, a życie na dzieciństwo i dojrzałość, to tego dziecka na świecie i w życiu jest bardzo, bardzo dużo. Tylko, że zapatrzeni we własną walkę, własną troskę nie dostrzegamy go, jak dawniej nie dostrzegaliśmy kobiety, chłopca, ujarzmionych warstw i narodów.
- Dziecko, sto masek, sto ról zdolnego aktora. Inne wobec matki, inne wobec ojca, babki, dziadka, inne wobec surowego i łagodnego nauczyciela, inne w kuchni, wśród rówieśników, inne wobec bogatych i biednych, inne w codziennej i świątecznej odzieży.
- Wiele błędów pochodzi stąd, że spotykamy się z dzieckiem przymusu, niewoli, pańszczyzny, skażonym, rozzalonym, zbuntowanym; domyślać się trzeba mozolnie, jakie jest istotnie, jakim być może.

Modlitwa wychowawcy

Nie niosę Ci długich modłów, o Boże. Nie słę westchnień licznych... nie biję niskich pokłonów, ni składam ofiary bogatej ku czci Twej i chwale. Nie pragnę wkraść się w Twą możną łaskę, nie zabiegam o dostojne dary. Myśli moje nie mają skrzydeł, które by pieśń niosły w niebiosy. Wyrazy moje nie mają barwy, ani woni, ani kwiatów. Znużony jestem i senny. Wzrok mój przyćmiony, a grzbiet pochylony pod ciężarem wielkim obowiązku. A jednak prośbę serdeczną zaniosę, o Boże. A jednak klejnot posiadam, którego nie chce powierzyć bratu – człowiekowi. Obawiam się, że człowiek nie zrozumie, nie odczuje, zlekceważy, wyśmieje. Jeżeli jestem szarą pokorą wobec Ciebie, Panie to w prośbie mej stoję przed Tobą – jako płomienne żądanie. Jeśli szepczę cicho, to prośbę tę wygłaszam głosem nieugiętej woli. Wzrokiem nakazu strzelam pod chmury. Wyprostowany żądam, bo już nie dla siebie. Daj dzieciom dobrą dolę, daj wysiłkom ich pomoc, ich trudom błogosławieństwo. Nie najłatwiejszą drogą ich prowadź, ale najpiękniejszą. A jako prośby mej zadatek, przyjm jedyny mój klejnot: smutek. Smutek i pracę.

Tekst napisany przez Janusza Korczaka 27 kwietnia 1920 roku zachował się dzięki odręcznemu zapisowi Marii Falskiej.

Składa się z preambuły i 54 artykułów. Katalog sformułowano kierując się następującymi zasadami:

- zasadą dobra dziecka,
- zasadą równości (wszystkie dzieci są równe wobec prawa bez względu na pochodzenie, płeć, narodowość, itd.),
- zasadą poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców (państwo respektuje autonomię rodziny i ingeruje tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach według określonych procedur),
- zasadą pomocy państwa (państwo zobowiązane jest do podejmowania wszelkich działań ustawodawczo-administracyjnych dla realizacji praw uznanych w konwencji).

Konwencja ustanawia status dziecka oparty na następujących założeniach:

- dziecko jest samodzielnym podmiotem, ale ze względu na swoją niedojrzałość psychiczną i fizyczną wymaga szczególnej opieki i ochrony prawnej,
- dziecko jako istota ludzka wymaga poszanowania jego tożsamości, godności i prywatności,
- rodzina jest najlepszym środowiskiem wychowania dziecka,
- państwo ma wspierać rodzinę, a nie wyręczać ją w jej funkcjach.

KATEGORIE PRAW

- PRAWA I WOLNOŚCI OSOBISTE
- PRAWA SOCJALNE
- PRAWA KULTURALNE
- PRAWA POLITYCZNE

Prawa i wolności osobiste

- prawo do życia i rozwoju,
- prawo do tożsamości i identyczności (nazwisko, imię, obywatelstwo, wiedza o własnym pochodzeniu,
- prawo do wolności, godności, szacunku, nietykalności osobistej,
- prawo do swobody myśli, sumienia i wyznania,
- prawo do wyrażania własnych poglądów i występowania w sprawach dziecka dotyczących, w postępowaniu administracyjnym i sądowym,
- prawo do wychowywania w rodzinie i kontaktów z rodzicami w przypadku rozłączenia z nimi,
- prawo do wolności od przemocy fizycznej lub psychicznej,
- prawo nie rekrutowania do wojska poniżej 15 roku życia.

Prawa socjalne

- prawo do odpowiedniego standardu życia,
- prawo do ochrony zdrowia,
- prawo do zabezpieczenia socjalnego,
- prawo do wypoczynku i czasu wolnego.

Prawa kulturalne

- prawo do nauki (bezpłatnej i obowiązkowej w zakresie szkoły podstawowej),
- prawo do korzystania z dóbr kultury,
- prawo do informacji,
- prawo do znajomości swoich praw.

Prawa polityczne

- prawo stowarzyszania się i zgromadzeń w celach pokojowych.

Art. 1. Definicja dziecka:

Dopóki nie masz osiemnastu lat, jesteś dzieckiem i przysługują ci wszystkie prawa spisane w tej konwencji.

Art. 2. Zakaz dyskryminacji:

Nikt nie może ciebie dyskryminować z żadnego powodu, czy to rasy, koloru skóry, płci, języka, religii, poglądów politycznych, statusu majątkowego lub społecznego, niepełnosprawności, urodzenia, czy też jakiegokolwiek innej cechy, która mogłaby charakteryzować ciebie i twoich rodziców lub opiekunów.

Art. 3. Najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka:

Wszystkie działania i decyzje, które mogą dotyczyć dzieci, powinny być podejmowane z myślą o dobru twoim i innych dzieci.

Art. 4. Realizacja praw uznanych w niniejszej konwencji:

Państwo powinno zadbać o to, by prawa zapisane w niniejszej konwencji przysługiwały tobie i innym dzieciom.

Art. 5. Nadzór rodzicielski i rozwój umiejętności dziecka:

Na twoich rodzicach spoczywa główna odpowiedzialność za kierowanie tobą tak, abyś w miarę swego dorastania uczyła/uczył się, jak najlepiej korzystać ze swych praw. Państwo powinno przestrzegać tego prawa.

Art. 6. Prawo do życia i rozwoju:

Masz prawo żyć i dobrze się rozwijać. Państwo powinno zapewnić wszystko, co jest potrzebne tobie do przeżycia i zdrowego rozwoju.

Art. 7. Rejestracja urodzin, nazwisko, obywatelstwo i rodzice:

Masz prawo do tego, by twoje urodziny zostały zarejestrowane, do posiadania imienia, obywatelstwa i wiedzy kim są twoi rodzice, którzy powinni o ciebie dbać.

Art. 8. Zachowania tożsamości:

Państwa powinny szanować przysługujące tobie prawo do imienia, obywatelstwa i powiązań rodzinnych.

Art. 9. Oddzielenie od rodziców:

Nikt nie powinien cię oddzielać od rodziców, chyba że mogłoby to okazać się dla ciebie korzystne (np. jeśli któreś z rodziców źle cię traktuje lub zaniedbuje cię). Jeżeli twoi rodzice są rozwiedzeni lub pozostają w separacji, masz prawo pozostawać w kontakcie z obojgiem z nich, o ile tylko któreś z nich nie będzie cię krzywdzić.

Art. 10. Połączenie rodzin:

Jeśli twoi rodzice mieszkają w różnych krajach, masz prawo poruszać się między tymi państwami tak, by być w kontakcie tak z mamą, jak i z tatą, lub by rodzina mogła się na nowo połączyć.

Art. 11. Zwalczanie nielegalnego transferu dzieci:

Państwa powinny podejmować wszelkie starania, mające na celu niedopuszczenie, by ktoś wywiózł cię z kraju w sposób nielegalny.

Art. 12. Poszanowanie poglądów dziecka:

Kiedy dorośli podejmują decyzje, które cię dotyczą, masz prawo do swobodnej wypowiedzi na temat tego, co twoim zdaniem powinno mieć miejsce, a twoje zdanie powinno być wzięte pod uwagę.

Art. 13. Prawo do swobodnej wypowiedzi:

Masz prawo szukać, dostawać i wymieniać się informacjami we wszystkich formach (np. pisząc, oglądając telewizję, słuchając radia i korzystając z internetu) przynajmniej dopóty, dopóki informacje te nie krzywdzą ciebie albo innych osób.

Art. 14. Wolność myśli, sumienia i wyznania:

Masz prawo do myślenia i wierzenia w co tylko chcesz, możesz też swobodnie praktykować swoją wiarę, ale wszystko to rób tak, by nikomu nie ograniczać korzystania z przysługujących mu praw. Twoi rodzice powinni kierować tobą w tych sprawach.

Art. 15. Wolność zrzeszania się i zgromadzeń:

Masz prawo spotykać się z innymi dziećmi i dołączać do ich grup lub organizacji, o ile tylko nie ograniczasz tym przysługujących komuś praw.

Art. 16. Prywatność, honor i reputacja:

Masz prawo do życia prywatnego i nikt nie powinien naruszać twego dobrego imienia, wkraczać do twego domu, czytać twoich listów lub poczty elektronicznej, czy w jakikolwiek sposób niepokoić twojej rodziny, bez dobrego po temu powodu.

Art. 17. Dostęp do informacji i mediów:

Masz prawo do rzetelnych informacji pochodzących z różnych źródeł, w tym książek, gazet, czasopism, telewizji, radia i internetu. Informacje te powinny być dla ciebie zrozumiałe i przynosić pożytek.

Art. 18. Wspólna odpowiedzialność rodziców:

Oboje rodzice ponoszą współodpowiedzialność za twoje wychowanie, przy czym zawsze powinni mieć na względzie to, co jest dla ciebie najlepsze. Państwo powinno zapewnić twoim rodzicom pomoc, zwłaszcza jeśli oboje pracują.

Art. 19. Ochrona dziecka przed wszelkimi formami przemocy, krzywdy lub zaniedbania:

Państwo powinno zagwarantować tobie odpowiednią opiekę i ochronę przed przemocą, krzywdą lub zaniedbaniem ze strony twoich rodziców, lub kogokolwiek, kto się tobą zajmuje.

Art. 20. Opieka zastępcza:

Jeśli twoi rodzice lub twoja rodzina nie mogą zadbać o ciebie, powinien ich wyręczyć w tym ktoś inny, kto uszanuje twoją wiarę, tradycje i język, którym mówisz.

Art. 21. Adopcja:

Jeśli zdarzy się tak, że ktoś ciebie adoptuje, osoba ta musi przede wszystkim dbać o twoje dobro i nie ma tu znaczenia, czy ktoś cię zaadoptował w twojej ojczyźnie, czy w kraju, gdzie akurat jesteś.

Art. 22. Dzieci uchodźcze:

Jeśli nie jesteś teraz w swojej ojczyźnie, bo tam groziło ci niebezpieczeństwo, to gdziekolwiek jesteś, masz prawo do ochrony i pomocy. Masz wszystkie prawa, które przysługują dzieciom urodzonym w kraju, w którym teraz mieszkasz.

Art. 23. Dzieci z niepełnosprawnością:

Jeśli jesteś w jakikolwiek sposób niepełnosprawna/niepełnosprawny, przysługuje ci szczególna opieka i pomoc. Także w szkole powinni zadbać o to, by nic nie ograniczało twoich możliwości. Masz prawo do niezależności w swoich działaniach i aktywnego uczestnictwa w życiu społeczeństwa

Art. 24. Opieka zdrowotna:

Masz prawo do dobrej jakości opieki medycznej (np. lekarstw, szpitala, doktorów), jak też do czystej wody, dobrego jedzenia, czystego środowiska i oświaty zdrowotnej. Kraje bogatsze powinny pomagać biedniejszym, by te mogły zapewnić korzystanie z tego prawa swoim obywatelom.

Art. 25. Okresowy przegląd leczenia:

Jeśli jesteś w ośrodku opiekuńczym, bądź też mieszkasz z kimś innym niż twoi rodzice, twoje zdrowie powinno być kontrolowane regularnie, by było jasne, czy masz zapewnioną opiekę z należytą dbałością.

Art. 26. Korzystanie z systemu zabezpieczenia społecznego:

Społeczeństwo, w którym żyjesz, powinno zapewnić ci bezpieczeństwo socjalne i życie w odpowiednich warunkach (np. dostęp do edukacji, życia kulturalnego, służby zdrowia i opieki społecznej). Państwo natomiast powinno zapewnić dodatkowe środki pieniężne dla dzieci i rodzin w potrzebie.

Art. 27. Odpowiedni poziom życia:

Masz prawo żyć w takich warunkach, które pozwolą ci rozwijać się fizycznie, psychicznie, duchowo, moralnie i społecznie. Państwo powinno pomagać tym rodzinom, które nie mogą tego zapewnić.

Art. 28. Prawo do nauki:

Masz prawo się uczyć. Wszelkie, stosowane w szkole, środki służące dyscyplinowaniu uczniów nie mogą naruszać czyjejkolwiek godności. Bogatsze kraje powinny pomagać biedniejszym, by te mogły zapewnić korzystanie z tego prawa swoim obywatelom.

Art. 29. Cele edukacji:

Edukacja powinna jak najpełniej rozwijać twoją osobowość, umiejętności oraz zdolności umysłowe i fizyczne. Ma przygotować ciebie do życia, wyrabiać w tobie poszanowanie dla rodziców, jak też kultury i narodu, w którym wznastasz, oraz szacunek do innych osób i ich kultury. Masz prawo wiedzieć, jakie są twoje prawa.

Art. 30. Dziecko należące do mniejszości lub pochodzenia rdzennego:

Masz prawo znać i praktykować swoją tradycję, religię i język, którym posługuje się twoja rodzina, nawet jeśli większość ludzi w twoim kraju ich nie podziela.

Art. 31. Czas wolny, zabawa i życie kulturalne:

Masz prawo do wypoczynku, zabawy i włączania się w działania kulturalne i rekreacyjne.

Art. 32. Praca dzieci:

Państwo ma chronić cię przed wykonywaniem pracy, która może zagrażać twojemu zdrowiu, rozwojowi, wykształceniu. Nikt nie ma prawa cię wykorzystywać.

Art. 33. Ochrona *przed* używaniem środków narkotycznych:

Państwo powinno ochronić cię przed używaniem, produkowaniem lub rozpowszechnieniem niebezpiecznych substancji.

Art. 34. Ochrona przed wykorzystywaniem seksualnym:

Państwo powinno ochronić cię przed wszelkimi formami wykorzystywania seksualnego.

Art. 35. Ochrona przed uprowadzeniem, sprzedażą bądź handlem:

Państwo powinno ochronić ciebie przed porwaniem, sprzedażą i wywiezieniem do innego kraju w celu wyzysku.

Art. 36. Ochrona *przed* innymi formami wyzysku:

Masz prawo do ochrony przed wszelkimi działaniami, które mogą zaszkodzić twojemu rozwojowi lub dobru.

Art. 37. Ochrona przed torturowaniem bądź okrutnym, nieludzkim czy poniżającym traktowaniem:

Jeśli złamiesz prawo, nikt nie może traktować ciebie z okrucieństwem, umieścić w jednej celi z dorosłymi, czy też odmawiać ci prawa do kontaktu z rodziną.

Art. 38. Ochrona przed konfliktem zbrojnym:

Jeśli nie masz piętnastu lat (lub osiemnastu w większości państw europejskich), nikt nie może wcielić cię do armii lub zmusić do jakiegokolwiek bezpośredniego uczestnictwa w działaniach wojennych. Dzieciom przebywającym w rejonie konfliktu zbrojnego przysługuje szczególna ochrona.

Art. 39. Prawo do rehabilitacji:

Jeśli jesteś ofiarą zaniedbania, wyzysku, wykorzystania albo torturowania, lub też siedzisz w więzieniu, masz prawo do szczególnej pomocy w odzyskaniu zdrowia fizycznego i psychicznego, jak również pomocy, by na nowo stać się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa.

Art. 40. Młodociani przestępcy:

Jeśli oskarżono cię o złamanie prawa, masz prawo do takiego traktowania, które uszanuje twoją godność. Przysługuje ci pomoc prawna, a jeśli już trafisz przed sąd, to można skazać cię tylko za bardzo poważne przestępstwa.

Art. 41. Poszanowanie wyższych standardów praw człowieka:

Jeśli prawa twojego kraju bardziej sprzyjają dzieciom, niż postanowienia tej Konwencji, to wówczas one właśnie mają zastosowanie.

Art. 42. Szerzenie wiedzy o konwencji:

Państwo powinno zadbać o to, by wszyscy rodzice, dzieci i instytucje zapoznały się z postanowieniami tej konwencji.

Art. art. 43-54. Zobowiązania państw:

Te postanowienia niniejszej konwencji tłumaczą, jak dorośli i władze państwowe powinni ze sobą współpracować na rzecz zapewnienia dzieciom wszystkich należnych im praw.

Konwencja o Prawach Dziecka została **przyjęta** przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w 1989 roku i **weszła w życie**, jako obowiązujące prawo międzynarodowe, rok później. Konwencja zawiera 54 artykuły opisujące prawa przysługujące dzieciom i sposób, w jaki poszczególne państwa powinny te prawa przestrzegać i je chronić. Niemal każde państwo na świecie ratyfikowało tę konwencję, tym samym, przyjmując na siebie zobowiązanie do przestrzegania jej treści.